


МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ПОПИК МАР'ЯНА МИХАЙЛІВНА



УДК 332.122: 33.012.8 – 045.45 + 630*6

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР
У ЛІСОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 –
Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Ужгород – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Пітюлич Михайло Михайлович,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів і банківської справи,
м. Ужгород.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Лендєл Михайло Андрійович,
Ужгородський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного
університету Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту туристичного та
готельно-ресторанного бізнесу, м. Ужгород.

кандидат економічних наук
Попадинець Назарій Миколайович,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долішнього НАН України»,
старший науковий співробітник відділу регіональної
економічної політики, м. Львів.

Захист відбудеться 19 жовтня 2018 року о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К61.051.02 ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14, ауд. 401.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий 18 вересня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент



В.М. Бондаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день проблема реформування економіки України як на національному, так і регіональному рівнях є складною і суперечливою. В умовах реалізації реформи децентралізації відбувається послаблення впливу держави на соціально-економічні процеси розвитку окремих регіонів. За таких обставин важливим завданням є відновлення втрачених і формування нових, відповідних сучасним реаліям, системних інтеграційних зв'язків, насамперед на рівні регіональних промислових комплексів. Посиленню процесів інтеграції сприяє лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, активне функціонування вітчизняного бізнесу на світовому ринку, євроінтеграційні процеси тощо.

Інтеграційні структури (ІС) довели свою ефективність у практиці діяльності як вітчизняних, так і зарубіжних країн, і вважаються основою сучасної економіки. Великі корпорації та їх об'єднання забезпечують технологічний прогрес, економічне зростання і соціальну захищеність громадян. Особливо вагомі їх позиції в природоексплуатуючих галузях економіки, зокрема лісовій сфері, яка є однією з пріоритетних для Закарпатської області.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК) здійснює безпосередній вплив на розвиток національної і регіональної економіки, оскільки забезпечує своєю продукцією всі галузі господарювання. Багатогранність застосування, широкий асортимент і постійно зростаюча потреба в лісопродукції зумовлюють збільшення обсягів її виробництва, особливо у ресурсозабезпечених регіонах України, яким є Закарпатська область. Одним із напрямів розвитку і вдосконалення системи управління, координації і регулювання діяльності регіонального лісопромислового комплексу є вибір оптимальних форм організації економічних відносин між суб'єктами господарювання шляхом створення інтеграційних структур, які охоплюють повний технологічний цикл від лісозаготівлі до реалізації кінцевої продукції. Ці структури можуть слугувати ефективною заміною зруйнованих економічних зв'язків і сприятимуть розвитку економіки регіону.

Вплив інтеграційних процесів на розвиток економічних систем активно досліджується вітчизняними й зарубіжними науковцями. Так, теоретико-методологічні аспекти проблеми інтеграції представлено в роботах К. Ерроу, Д. Норта, А. Мазаракі, Д. Росса, К. Румянцева, Р. Коуза, Т. Фролової, Д. Хея, Ф. Шерера, М. Ярчук. Вагомий внесок у дослідження особливостей формування ІС у вітчизняній промисловості здійснили В. Андрійчук, Ю. Барташевська, П. Гайдуцький, В. Дикань, Т. Дудар, Т. Колодяжна, Т. Камінська, Д. Малащук, В. Микитенко, Ю. Нестерчук, А. Оксак, В. Хаустова, І. Яненко, О. Шубалий та ін. Окремі аспекти інтеграційних процесів на регіональному рівні вивчають А. Корнієнко, М. Лендел, Б. Мільнер, В. Мікловда, М. Пітюлич, Д. Симонов, С. Слава, В. Ярема, І. Яскал та ін. Загальні аспекти функціонування ЛПК знайшли своє відображення в працях Я. Бойка, А. Гранберга, А. Івануси, Л. Митро, Н. Попадинця, Т. Трубоченко,

О. Шабля, Р. Шулли та ін. У той же час у вітчизняних наукових джерелах відсутні цілісні дослідження впливу інституційних перетворень на характер та інтенсивність інтеграційних процесів у динаміці розвитку регіональних економічних систем, зокрема лісопромислового комплексу, що зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми науково-дослідницької роботи кафедри економіки підприємства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Формування механізмів активізації потенціалу економічної системи Закарпаття в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0116U003557), де автором запропоновано науково-методичні підходи до обґрунтування і впровадження сучасних інституційних форм організації економічних взаємозв'язків у сфері ЛПК. В рамках наукової теми «Стратегія формування самодостатніх територіальних громад гірських територій» (номер державної реєстрації 0117U002948) Закарпатського регіонального центру соціально-економічних та гуманітарних досліджень НАН України автором визначено шляхи підвищення економічного потенціалу підприємств ЛПК та соціально-економічного розвитку територіальних громад через стимулювання процесів створення інтеграційних лісопромислових структур на гірських територіях регіону.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування науково-теоретичних, методичних і прикладних засад формування інтеграційних структур у лісопромислового комплексу, здатних внести значний вклад у економіку регіону за рахунок її стійкого і поступального розвитку.

Досягнення вказаної мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- обґрунтувати доцільність реструктуризації підприємств лісопромислового комплексу як одного з визначальних напрямів його реформування;
- дослідити типи інтеграції промислових підприємств з метою вибору найбільш раціональних з них для застосування у лісопромислового комплексу регіону;
- уточнити і розвинути теоретичні та прикладні положення щодо функціонування вертикально інтегрованих структур холдингового типу в регіональному лісопромислового комплексу;
- проаналізувати сучасний стан розвитку лісопромислового комплексу Закарпатської області та оцінити можливість створення інтеграційних структур у регіоні;
- розробити методичний підхід до оцінки ефективності формування холдингової структури у ЛПК та її впливу на розвиток регіональної економіки;
- оцінити очікувані результати створення інтеграційної структури в ЛПК регіону;
- запропонувати механізм формування регіонального лісопромислового холдингу;

- надати практичні рекомендації з удосконалення системи управління регіональними інтеграційними структурами на засадах контролінгу;
- визначити стратегічні напрями розвитку інтеграційних структур у лісопромисловому комплексі регіону.

Об'єктом дослідження є процеси формування інтеграційних структур як інституційних форм організації взаємовідносин суб'єктів лісопромислового комплексу регіону.

Предметом дослідження є теоретико-методичні положення та прикладні аспекти формування і розвитку інтеграційних структур у лісопромисловому комплексі з метою підвищення конкурентоспроможності економіки регіону.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи становить система теоретичних і емпіричних методів, застосування яких забезпечує достовірність отриманих результатів, досягнення сформульованих мети і завдань дослідження. За допомогою діалектичного методу, систематизації та узагальнення здійснено дослідження теоретичних засад інтеграційних процесів як основи реформування ЛПК. Застосування методів наукової абстракції та системного аналізу дозволило розробити теоретичні і методичні підходи та практичні рекомендації щодо формування інтеграційних структур у ЛПК регіону. На основі методів індукції, функціонального та порівняльного аналізу досліджено наукові та методичні підходи щодо ефективності створення інтеграційних структур. Серед емпіричних методів, які використовувалися в процесі дослідження, можна виокремити фінансово-економічний і статистичний аналіз, графічний і табличний методи, економіко-математичне моделювання.

Інформаційну базу дисертації склали законодавчі та нормативно-правові акти, вітчизняні і зарубіжні монографічні та періодичні видання з досліджуваної проблеми, дані Державної служби статистики України, звітність підприємств ЛПК регіону, матеріали Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства, офіційні Інтернет-ресурси.

У результаті дисертаційного дослідження отримано такі основні положення, що визначають його **наукову новизну**:

вперше:

- обґрунтовано, що реструктуризація суб'єктів регіонального лісопромислового комплексу є визначальним напрямом його подальшого реформування. Встановлено, що організаційні перетворення в регіональному ЛПК шляхом формування вертикально інтегрованих структур холдингового типу зумовлюють зростання ефективності суб'єктів господарської діяльності на мікрорівні і здійснюють позитивний вплив на фінансово-господарські та соціально-економічні показники функціонування регіону;

удосконалено:

- механізм формування холдингової структури в регіональному лісопромисловому комплексі, який передбачає оцінку економіки регіону та доцільності створення холдингу, аналіз очікуваних результатів діяльності холдингу, розроблення програми дій і методичних рекомендацій щодо його створення, реалізацію програми дій щодо формування холдингу, розроблення

контролюючих заходів щодо діяльності регіональної холдингової структури та оцінки її ефективності, що дозволить оптимізувати витрати на стадіях проектування і формування вертикально інтегрованих структур у ЛПК регіону;

- методичний підхід до оцінювання ефективності формування регіонального лісопромислового холдингу та впливу інтеграційних процесів у ЛПК на регіональні економічні показники, який базується на положеннях теорії трансакційних витрат, що дозволить підвищити ефективність управлінських рішень на мікро- і мезорівні;

дістали подальшого розвитку:

- поняття інтеграції суб'єктів ЛПК як об'єднання підприємств в єдину динамічну систему, яка, на відміну від існуючих, передбачає безперервність технологічного процесу від лісозаготівлі до реалізації кінцевої продукції з метою підвищення ефективності їхньої діяльності;

- класифікація трансакційних витрат, яка, на відміну від існуючих, здійснена в розрізі елементів проміжного споживання та доданої вартості, що дозволяє оцінювати вплив управлінських рішень щодо формування інтеграційних структур у ЛПК на макроекономічні показники (валового та чистого регіонального продукту);

- основні напрями підвищення ефективності управління інтеграційними процесами у регіональному лісопромисловому комплексі, які, на відміну від існуючих, доповнені системою контролінгу на трьох рівнях (холдингу, лісопромислового комплексу, органів регіональної влади).

Практичне значення отриманих результатів визначається тим, що запропоновані в роботі методичні і практичні рекомендації можуть бути використані в процесі розроблення регіональних програм розвитку лісопромислового комплексу, стратегічному плануванні господарської діяльності підприємств ЛПК, для оцінки ефективності функціонування інтеграційних структур.

Рекомендації і пропозиції автора дисертаційної роботи використано ТОВ «Лісоіндустрія» (довідка №17/11 від 3.11.2017 р.), а саме: методичний підхід до класифікації трансакційних витрат, який впроваджено в систему бюджетування та управлінського обліку підприємства; економіко-математична модель оцінки інтеграційних процесів, що дозволяє менеджменту підприємства приймати більш виважені стратегічні рішення щодо вертикальної інтеграції у виробничу систему підприємства попередніх технологічних стадій. Окремі пропозиції автора використані Департаментом економічного розвитку і торгівлі Закарпатської обласної державної адміністрації (довідка №01/934 від 27.10.2017 р.) при розробленні Програми економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2017 рік, де автором запропоновано системний підхід до розвитку лісової галузі регіону на основі реалізації державної лісової політики і відповідних регіональних програм, спрямованих на узгодження інтересів лісового господарства та деревообробної промисловості. Результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес ДВНЗ «Ужгородський національний університет» при викладанні дисциплін

«Регіональна економіка», «Розміщення продуктивних сил», що засвідчує довідка №5359/01-27 від 13.11.2017 р.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням. Наукові результати досліджень, які викладені в дисертації і виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті положення та ідеї, що є результатами особистих досліджень здобувача. Особистий внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві, зазначено у переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були представлені і отримали позитивну оцінку на таких міжнародних та всеукраїнських конференціях і семінарах: «Теорія прийняття рішень» (м. Ужгород, 1-6 жовтня 2012 р.), «Інформатика та системні науки» (м. Полтава, 13-15 березня 2014 р.), «Вдосконалення механізмів активізації економічних процесів та формування конкурентоспроможності національної економіки, регіону, підприємства в умовах глобалізації» (м. Ужгород, 20-24 квітня 2015 р.), «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи» (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.), «Регіональні проблеми розвитку територіальних систем: теорія, практика, перспективи» (м. Ужгород, 15-16 квітня 2016 р.), «Теорія прийняття рішень» (м. Ужгород, 26 вересня – 1 жовтня 2016 р.), Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України (м. Ужгород, 21-22 жовтня 2016 р.), «Розвиток економіки країни: можливості, проблеми, перспективи» (м. Запоріжжя, 20-21 січня 2017 р.), «Актуальні проблеми ефективності використання потенціалу економіки країни» (м. Дніпро, 20-21 січня 2017 р.), «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-Хмельницький, 14 грудня 2017 р.), «Інновації в управлінні соціально-економічним розвитком» (Харків, 5 березня 2018 р.).

Публікації результатів наукових досліджень. Результати дисертаційного дослідження викладено у 23 наукових працях, з яких 5 – у наукових фахових виданнях України, 5 – в іноземних виданнях та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 13 – у матеріалах науково-практичних конференцій та інших публікаціях, що додатково відображають зміст дисертаційної роботи.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (197 найменувань) та 17 додатків. Повний обсяг дисертаційного дослідження становить 267 сторінок. Робота містить 22 таблиці, 35 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність та практичне значення дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, які ставилися в процесі роботи, розкрито методи дослідження та наукову новизну, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, теоретичне та практичне значення, зазначено апробацію результатів дослідження.

У першому розділі «Науково-теоретичні засади формування інтеграційних структур у лісопромисловому комплексі регіону» проаналізовано понятійно-категоріальний апарат теми дослідження, розглянуто сутність інтеграційних процесів як основи реформування лісопромислового комплексу регіону, досліджено класифікацію інтеграційних структур.

Однією з визначальних тенденцій організаційних перетворень у світовій економіці є формування ІС, які стають основними суб'єктами у багатьох секторах економіки. Однак якщо за рубежом до цих процесів долучаються підприємства майже всіх сфер економічної діяльності, то в Україні зазначена тенденція спостерігається тільки в окремих галузях економіки (агрокомплексі, металургії та ін.) і не є характерною для лісопромислового комплексу.

Спираючись на результати досліджень вчених (Г. Бененсона, П. Васильєва, П. Веркерка, Р. Джонсона, А. Каллію, М. Патерсона, О. Шаблія та ін.) обґрунтовано, що лісопромисловий комплекс – це система взаємопов'язаних виробництв, орієнтованих на заготівлю, обробку та переробку деревини, в складі якої знаходяться галузі, що використовують одну й ту ж сировину, але відрізняються за технологією виробництва і призначенням продукції, а також підрозділи інших галузей народного господарства і промисловості, основна діяльність яких пов'язана з досягненням кінцевої мети у сфері використання і відтворення лісових ресурсів, з урахуванням досягнення найвищої ефективності для всіх суб'єктів лісогосподарської діяльності – держави, регіонів, підприємств, суспільства.

З системної точки зору ЛПК включає сукупність елементів (підприємств), поєднаних між собою матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками. При цьому специфічною ознакою такої системи є взаємодія окремих суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) комплексу в рамках єдиного технологічного ланцюжка по створенню кінцевої продукції з деревини. Виходячи з цього, найбільш релевантною з точки зору потенціалу зростання ефективності для ЛПК є проблема формування ІС вертикального типу.

Узагальнення наукових праць дослідників (Г. Головченка, К. Кондратюка, Р. Коуза, С. Слабінської, Д. Хея, І. Ялдіна та ін.) дало підставу визначити поняття інтеграції суб'єктів ЛПК як об'єднання підприємств в єдину динамічну систему, яка передбачає безперервність технологічного процесу від лісозаготівлі до реалізації кінцевої продукції з метою підвищення ефективності їхньої діяльності.

Наявність проблем, пов'язаних з глибокими структурними і виробничими диспропорціями, які залишилися з часів планової економіки (значна роздрібненість окремих секторів ЛПК і відповідно відсутність можливості використання ефекту масштабу виробництва, неузгодженість виробничих потужностей суміжних технологічних стадій та ін.), з одного боку, і необхідність переходу до нових ринків, корпоративного управління, з іншого, вимагає суттєвого реформування ЛПК. Обґрунтовано, що одним із шляхів зазначеного процесу є створення ІС холдингового типу. Лісопромисловий холдинг – це складна система з єдиним центром управління (материнська компанія) і замкнутим процесом виробництва лісопродукції, яка об'єднує

підприємства (дочірні компанії), що послідовно беруть участь у заготівлі, переробці, виробництві і продажу готових лісопродуктів на різних стадіях єдиного технологічного циклу, а отже, взаємопов'язані між собою матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками (рис. 1).



Рис. 1. Координація технологічно відосблених секторів вартісного ланцюжка ЛПК на основі концепції ієрархічно орієнтованого управління*

*Авторська розробка

Розроблено класифікацію ІС за характером їхньої діяльності (чисті, змішані), за суб'єктами-ініціаторами створення холдингових структур (фінансові інститути, промислові підприємства, державні або регіональні органи влади). Обґрунтовано, що створення холдингу за ініціативи держави, регіональних органів влади продиктовано необхідністю планомірної структурної перебудови економіки регіону, потребою врахування екологічних вимог до функціонування ЛПК та забезпечення рівномірного соціально-економічного розвитку територіально-адміністративних одиниць регіону.

У другому розділі «Оцінка сучасного стану розвитку лісопромислового комплексу регіону» подано характеристику сучасного стану функціонування ЛПК у Закарпатській області; розглянуто методичні підходи до оцінки ефективності ІС у ЛПК регіону; здійснено аналіз і оцінку очікуваних результатів формування ІС у досліджуваному комплексі.

Аналіз сучасного стану ЛПК регіону засвідчує позитивну динаміку його функціонування (табл. 1). Так, протягом періоду 2012-2016 рр. обсяг реалізації промислової продукції зріс на 163,2%, капітальні інвестиції збільшилися на 97%, а фінансові результати поліпшились у 5,4 раза. Незважаючи на це, спостерігається значна подрібненість комплексу (частка середніх підприємств становить 10,7%, а малих – 89,3%) (табл. 1). Це зумовлює низку актуальних проблем для ЛПК: виникнення структурних диспропорцій у потужностях підприємств ЛПК суміжних технологічних стадій; неможливість мінімізації

витрат за рахунок ефектів масштабу; здорожчання процесів ринкового обміну у зв'язку з високою часткою непродуктивних трансакційних витрат; недостатність ресурсів на проведення ефективної політики у сфері інновацій і розробок тощо.

Таблиця 1

**Основні показники функціонування ЛПК Закарпатської області,
2012-2016 рр.***

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	974,5	1042,8	1372,4	2143,5	2564,8
Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності, млн. грн.	115,3	53,8	69,1	128,4	227,1
Фінансовий результат (сальдо), млн. грн.	29,8	18,2	112,1	159,5	161,9
Підприємства, які одержали прибуток, %	65,4	68,3	72,5	79,0	77,5
- фінансовий результат, млн. грн.	61,6	71,1	201,9	240,4	203,6
Підприємства, які одержали збиток, %	34,6	31,7	27,5	21,0	22,5
- фінансовий результат, млн. грн.	31,8	53,0	89,8	80,9	41,7
Кількість підприємств, од.	306	338	331	352	271
У тому числі: великі	0	0	0	0	0
середні	30	29	26	28	29
малі	276	309	305	324	242

* Розраховано автором

Одним із напрямів вирішення зазначених проблем є стимулювання процесів формування ІС у ЛПК регіону, але на сьогоднішній день їхнє створення уповільнюється низкою стримуючих чинників, які притаманні комплексу (у сфері інвестиційної, інноваційної, кадрової, екологічної політики, структури виробництва і експорту та ін.). Попри це в регіоні спостерігаються окремі приклади вертикальної інтеграції суміжних технологічних стадій на деяких підприємствах: на ТОВ «ЕНО Меблі ЛТД» (м. Мукачево) здійснюються такі напрями діяльності, як лісозаготівля, лісопереробка і виробництво меблів; ТзОВ «Атлант» (м. Хуст) передбачає лісопереробку, а також виробництво вікон і дверей та ін. У регіоні відсутні інтеграційні лісопромислові структури холдингового типу, які порівняно з ієрархічними управлінськими структурами, побудованими за функціональним принципом, характеризуються більш високим рівнем децентралізації управління.

У розділі проаналізовано методичні підходи до оцінки ефективності ІС у регіональному ЛПК. Одним із сучасних підходів до оцінки ефективності вертикальних ІС є теоретичні положення нової інституційної економіки (С. Архієреєв, О. Вільямсон, Р. Коуз, І. Москалюк, А. Пікот та ін.), які базуються на концепції трансакційних витрат. При цьому під трансакційними витратами (ТАВ) розуміється вартісний вимір ресурсів, спожитих у рамках організації та здійснення процесу передачі права власності на об'єкти ринкового обміну між контрагентами.

При вертикальних інтеграційних процесах ТАВ набувають специфічного значення, виходячи з обраної форми організації економічних відносин в рамках вартісного ланцюжка (рис. 2).

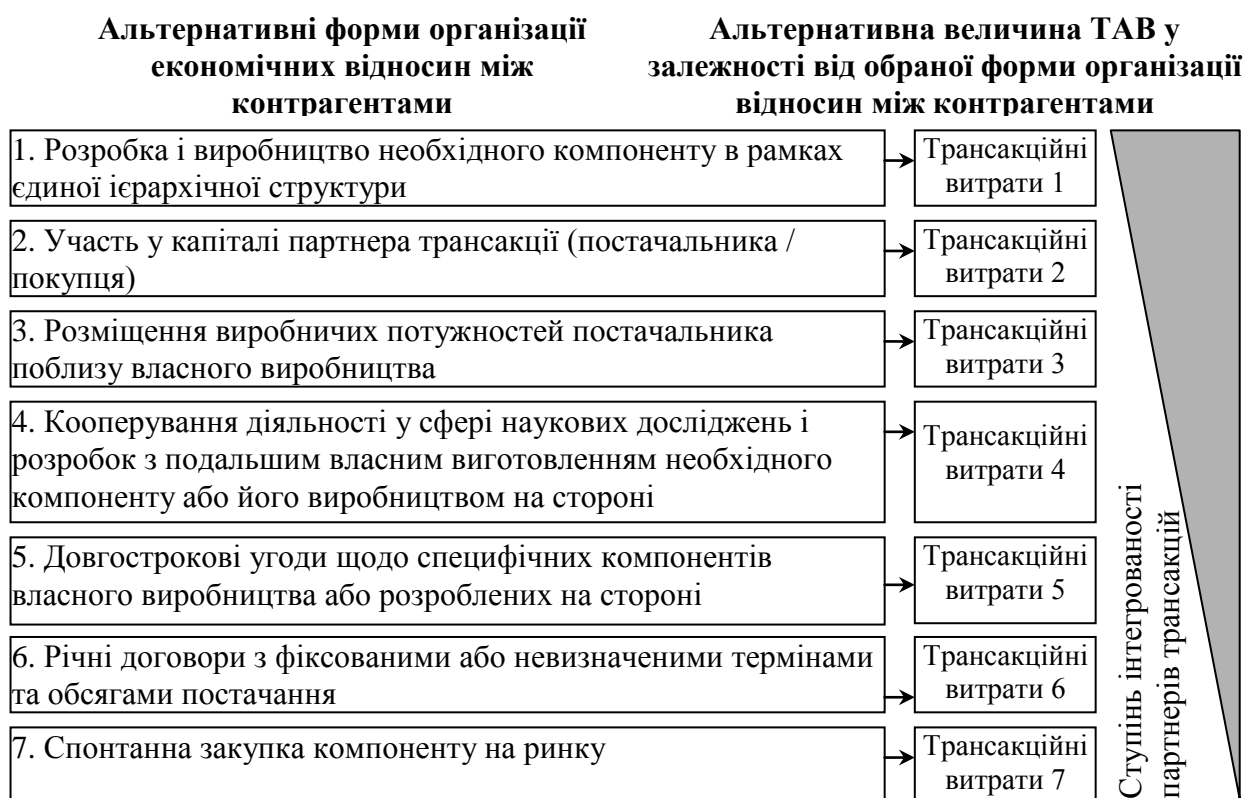


Рис. 2. Залежність ТАВ від альтернативних форм організації економічних відносин у рамках вартісного ланцюжка*

*Авторська розробка

Базуючись на положеннях концепції ТАВ, запропоновано економіко-математичну модель оцінки ефективності формування лісопромислового холдингу, яка враховує специфіку управлінського рішення в умовах інтеграції в структуру холдингу підприємства попередньої стадії технологічного ланцюжка:

$$C_0 = -A_0 + \sum_{t=1}^n (M_t \cdot (Q_t - K_t) - F_t - R_t - (V_t - U_t)) \cdot (1+i)^{-t}, \quad (1)$$

де C_0 – показник економії витрат, перерахований на основі відповідного коефіцієнту дисконтування до теперішньої вартості; M_t – обсяги закупівлі компонентів у t -му періоді; Q_t – вартість закупівлі одиниці компоненту у t -му періоді; V_t – готівкові ТАВ, які виникають під час виконання договірних зобов'язань між суб'єктами ринку у t -му періоді; A_0 – початкові інвестиції в активи підприємства, яке підлягає інтеграції у холдинг; K_t – маржинальна собівартість виробництва одиниці компоненту у t -му періоді; F_t – постійні виробничі витрати у t -му періоді; R_t – інвестиційні видатки, пов'язані з реорганізацією виробничої інфраструктури об'єкта інтеграції у t -му періоді; U_t – організаційні витрати на координацію діяльності в рамках єдиної ієрархічної структури у t -му періоді; i – ставка дисконтування.

Розрахунки, проведені на основі зазначеної моделі (на прикладі інтеграції підприємств сфери лісопереробки (ТОВ «Лісоіндустрія») і меблевого виробництва (ТОВ «Індустрія деревообробки») засвідчують доцільність їхньої інтеграції: показник економії технологічних і трансакційних витрат,

обчислений з урахуванням відповідних коефіцієнтів дисконтування, має позитивне значення – 4,34 млн. грн.

У роботі обґрунтовано, що формування структур холдингового типу в ЛПК здійснює значний вплив на макроекономічні показники регіонального рівня (валовий (ВРП), чистий регіональний продукт (ЧРП) та ін.). ВРП (ЧРП) лісопромислового комплексу регіону можна розглядати як сукупність валових (чистих) доданих вартостей, створених регіональними СПД у сфері ЛПК.

Запропоновано класифікацію трансакційних і організаційних витрат у розрізі елементів, яка передбачає їхнє віднесення до складу елементів проміжного споживання або доданої вартості. При переході від однієї інституційної форми організації економічних відносин між ринковими агентами до іншої трансформація ТАВ у організаційні витрати здійснює безпосередній вплив на показники проміжного споживання і доданої вартості не тільки на мікро-, але й на макрорівні.

Встановлено, що інтеграційні процеси в ЛПК і пов'язані з ними процеси трансформації ТАВ у організаційні витрати проявляються в двох ефектах: впливі структурних змін у складі елементів доданої вартості на прибуток; впливі на величину доданої вартості за рахунок зміни проміжного споживання.

Економічний нетто-ефект зміни чистої доданої вартості ($\Delta\text{ЧДВ}$) внаслідок інтеграційних рішень може бути розрахований за формулою:

$$\Delta\text{ЧДВ} = \sum_{i=1}^n \text{ТАВ}_{\text{ПС}_i} - \sum_{i=0}^n \text{ОВ}_{\text{ПС}_i}, \quad (2)$$

де $\text{ТАВ}_{\text{ПС}_i}$ – економія трансакційних витрат (у сумі складових елементів проміжного споживання) i -го СПД внаслідок інтеграційного процесу; $\text{ОВ}_{\text{ПС}_i}$ – приріст організаційних витрат (у сумі складових елементів проміжного споживання) i -го СПД внаслідок інтеграційного процесу.

При виключенні зі складу проміжного споживання амортизаційних витрат формула 2 придатна для розрахунку економічного ефекту, пов'язаного із зміною валової доданої вартості внаслідок інтеграційних рішень. Економічний ефект зміни в структурі чистої доданої вартості на користь прибутку ($\Delta\text{СДВ}$) внаслідок інтеграційних рішень може бути розрахований за формулою:

$$\Delta\text{СДВ} = \sum_{i=1}^n \text{ТАВ}_{\text{ДВ}_i} - \sum_{i=0}^n \text{ОВ}_{\text{ДВ}_i}, \quad (3)$$

де $\text{ТАВ}_{\text{ДВ}_i}$ – економія трансакційних витрат (у сумі складових елементів доданої вартості) i -го СПД внаслідок інтеграційного процесу; $\text{ОВ}_{\text{ДВ}_i}$ – приріст організаційних витрат (у сумі складових елементів доданої вартості) i -го СПД внаслідок інтеграційного процесу.

На основі зазначених моделей здійснено розрахунок економічних ефектів інтеграції (на прикладі об'єднання підприємств сфери лісозаготівлі (ДП «Воловецьке лісове господарство»), лісопереробки (ТОВ «Лісоіндустрія») і меблевого виробництва (ТОВ «Індустрія деревообробки») за умови відсутності структурних змін у матеріальному трансформаційному процесі СПД.

Консолідований нетто-ефект економії ТАВ внаслідок процесу інтеграції визначений на рівні +2,2 млн. грн./рік, у тому числі економічний ефект зміни чистої доданої вартості становив +1,66 млн. грн./рік, а ефект структурних змін чистої доданої вартості на користь прибутку +0,54 млн. грн. Без урахування амортизаційних витрат вплив ІС на валову додану вартість становив +0,85 млн. грн., а зміни у структурі валової доданої вартості на користь прибутку становлять 0,54 млн. грн. При значенні показника сукупної чистої доданої вартості досліджуваних підприємств до моменту інтеграції на рівні 58,2 млн. грн./рік відносний приріст чистої доданої вартості після інтеграції за інших рівних умов становить 2,86%. При значенні показника сукупної валової доданої вартості до моменту інтеграції на рівні 72,2 млн. грн./рік відносний приріст валової доданої вартості після інтеграції за інших рівних умов становитиме 1,17%.

Екстраполюючи зазначені вище показники відносного приросту ЧДВ та ВДВ на регіональний ЛПК, можна зробити висновки про наявність значного потенціалу щодо покращення показників ЧРП та ВРП регіону.

У третьому розділі «Перспективні напрями розвитку інтеграційних структур у лісопромисловому комплексі регіону» запропоновано механізм формування холдингу у ЛПК, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення системи управління регіональними ІС на засадах контролінгу, визначено стратегічні напрями розвитку інтеграційних структур.

Механізм формування регіонального лісопромислового холдингу передбачає шість етапів (рис. 3).

Під час дослідження встановлено, що ефективність управління лісопромисловим холдингом підвищується завдяки застосуванню системи контролінгу на трьох ієрархічних рівнях управління: на рівні холдингу, управління ЛПК області і регіональних органів влади.

Узагальнення різноманітних підходів до поняття і функцій контролінгу на мікрорівні дозволило встановити, що контролінг – це центральна підсистема системи управління холдингом, яка пов'язує, координує, узгоджує, спрямовує, контролює діяльність усіх функціональних управлінських одиниць з метою адаптації їхньої діяльності до змінних зовнішніх умов та здійснює інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень.

Метою контролінгу на рівні лісопромислового комплексу є координація роботи (через інформування і консультування) лісозаготівельних, деревообробних та ін. підприємств щодо ведення лісового господарства, заготівлі та реалізації деревини, продукції побічного користування.

У дослідженні аргументовано, що контролінг є одним з інструментів, який доцільно в адаптованому вигляді використовувати у сфері управління галузевими ІС на регіональному рівні. Висока ефективність регіонального контролінгу виявляється у сфері інформаційно-аналітичного супроводу таких функцій, як управління економічними системами, формування стратегічних цілей і завдань розвитку регіональної економіки, індикативне планування і прогнозування соціально-економічного розвитку регіону, реалізація контролю та ін.

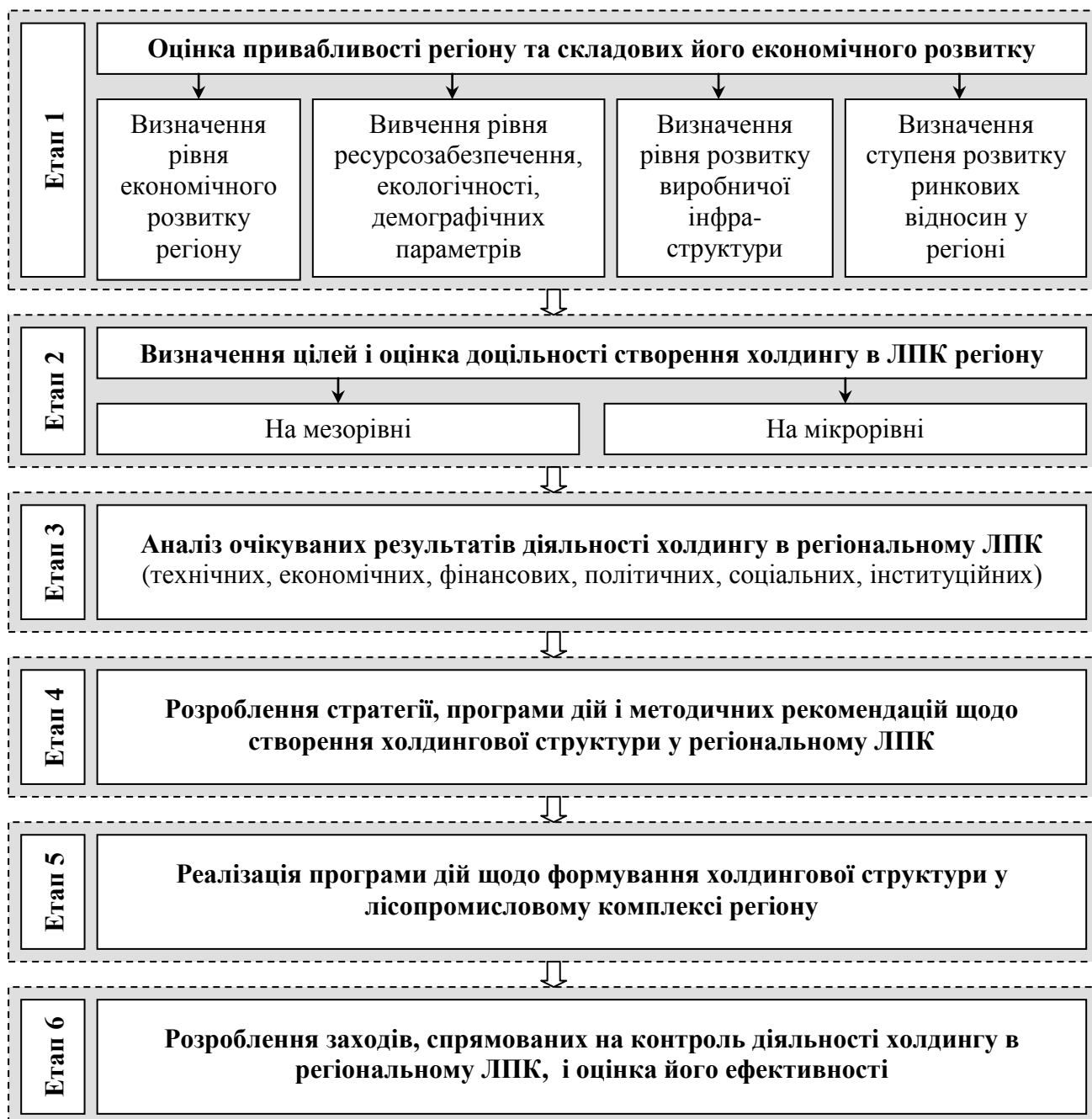


Рис. 3. Механізм формування холдингової структури у регіональному лісопромисловому комплексі*

*Авторська розробка

Встановлено, що асоціація з ЄС надає певні переваги, а також зумовлює ризики функціонування ІС. Основними перевагами є: відкриття європейських ринків для вітчизняної продукції у сфері ЛПК (за наявності різноманітних напрямів діяльності та широкій номенклатурі продукції ІС можуть ефективно диверсифікувати свої ринкові ризики), можливість використання сучасних технологій (ІС можуть наростити достатній інвестиційний потенціал для придбання і впровадження в господарському процесі новітніх низьковитратних і високопродуктивних технологій). Ризиковими вважаються жорсткі критерії щодо якості продукції, що вимагає наявності в ІС достатнього рівня фінансових ресурсів для впровадження сучасних систем контролю якості відповідно до

критеріїв ЄС, а також високий рівень конкуренції, що зумовлює необхідність підвищення інноваційного потенціалу ІС для ефективної конкурентної боротьби на внутрішньому та зовнішньому ринках.

У розділі запропоновано системний підхід до розвитку інтеграційних процесів у ЛПК на основі державної лісової політики і відповідних регіональних програм, спрямованих на узгодження інтересів двох неоднорідних підгалузей лісового комплексу – лісового господарства і галузі лісо- та деревообробки. Регіональні програми повинні передбачати певні заходи щодо стимулювання створення ІС (шляхом запровадження пільгового режиму оподаткування, створення програм державного та регіонального замовлення на продукцію ІС), підтримку функціонування ІС (створення умов для поліпшення інвестиційного клімату; впровадження програми підвищення кваліфікації працівників та ін.), моніторинг діяльності ІС для розробки заходів із забезпечення їх розвитку і стійкості у перспективі.

Визначено стратегічні напрями розвитку ІС у розрізі видів діяльності: у сфері лісозаготівлі – впровадження і розширення сортиментної технології заготівлі деревини при рубках головного і побічного користування, застосування новітніх технологій; у лісопильній сфері – застосування комп'ютерних систем оптимізації розкрою деревини, впровадження енергозберігаючих технологій; у сфері виготовлення кінцевої продукції – застосування гнучких технологій, які дозволяють швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, випуск екологічно чистої продукції та розширення її асортименту, впровадження безвідходного виробництва.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено обґрунтування науково-теоретичних, методичних і прикладних засад формування інтеграційних структур у ЛПК регіону. Отримані результати дають змогу зробити такі висновки:

1. Наявність низки проблем, пов'язаних з глибокими структурними і виробничими диспропорціями (превалювання малих і середніх підприємств у сфері ЛПК і відповідно відсутність можливості використання ефекту масштабу виробництва, неузгодженість виробничих потужностей підприємств суміжних технологічних стадій та ін.), необхідність переходу до нових ринків, корпоративного управління вимагають здійснення реструктуризації лісогосподарського комплексу регіону, під якою розуміється зміна структури ЛПК на основі впровадження сучасних інституційних форм організації взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності.

2. Аналіз типів інтеграції підприємств дозволив виявити, що релевантною з точки зору оптимального використання потенціалу лісогосподарського комплексу є вертикальна інтеграція. Інтеграція суб'єктів ЛПК розуміється як об'єднання підприємств в єдину динамічну систему, яка передбачає безперервність технологічного процесу від лісозаготівлі до реалізації кінцевої продукції з метою підвищення ефективності їхньої діяльності.

3. Одним із перспективних шляхів реформування регіонального ЛПК є створення інтеграційних структур холдингового типу. Інтеграція передбачає не

тільки об'єднання існуючих на ринку СПД, але і включення в структуру окремого підприємства попередніх або наступних технологічних стадій з відповідною розбудовою виробничої інфраструктури. Переваги холдингової форми організації проявляються найбільшою мірою для функціонуючих на ринку СПД, що виражається насамперед у збереженні юридичної самостійності та значного обсягу повноважень при проведенні оперативної економічної політики окремими суб'єктами інтеграції (дочірні компанії), за водночас достатньо високого ступеня узгодженості економічної політики на стратегічному та оперативному рівнях завдяки наявності єдиного координуючого центру у вигляді материнської компанії.

4. Аналіз сучасного стану функціонування ЛПК регіону дозволяє стверджувати про позитивну динаміку основних показників його діяльності. Водночас ЛПК у цілому та його сектори зокрема характеризуються високою подрібненістю, що не дозволяє повною мірою використовувати наявний економічний потенціал. У цих умовах створення вертикально інтегрованих структур на регіональному рівні дозволяє реалізувати їх іманентні переваги, які проявляються через зниження витрат внаслідок ефекту масштабу виробництва, зменшення ТАВ у процесі ринкового обміну, наявність достатнього обсягу ресурсів на проведення ефективної політики у сфері інновацій і розробок тощо.

5. Розроблено методичний підхід до оцінки ефективності формування інтеграційних структур у ЛПК, який базується на теорії трансакційних витрат. При цьому на мікрорівні зазначений підхід дозволяє менеджменту окремого підприємства приймати оптимальні управлінські рішення щодо доцільності інтеграції та прогнозувати економічний ефект інтеграції СПД у холдингову структуру, базуючись на оцінюванні рівня технологічних і трансакційних витрат. На мезорівні розроблений методичний підхід дає можливість оцінити вплив формування ІС на регіональні економічні показники через структурування ТАВ на складові елементи доданої вартості та проміжного споживання.

6. На основі теорії трансакційних витрат розроблено економіко-математичні моделі для суб'єктів прийняття управлінських рішень на мікро- та мезорівні, які дозволяють оцінити ефективність формування інтеграційних структур з точки зору цілей окремого підприємства та макроекономічних показників регіону відповідно. Застосування економіко-математичної моделі на мікрорівні дало можливість виявити суттєвий резерв зниження технологічних і трансакційних витрат внаслідок створення ІС на основі інтеграції в структуру підприємства з виготовлення меблів попередньої технологічної стадії виробництва. Кумулятивний ефект економії грошових видатків протягом горизонту планування 5 років прогнозується на рівні 4,34 млн. грн. порівняно з ситуацією до інтеграції, що становить 4% від вартості ринкових трансакцій за аналізований період. Використання економіко-математичної моделі для мезорівня (на прикладі діяльності підприємств сфери лісозаготівлі, лісопереробки, виробництва продукції з деревини) дозволило виявити позитивний вплив їхньої інтеграції на приріст показників чистої доданої вартості на рівні 1,66 млн. грн. (2,86%) і валової доданої вартості на рівні 0,85

млн. грн. (1,17%), що при екстраполяції зазначених показників на регіональний ЛПК дозволяє стверджувати про наявність значного резерву підвищення валового і чистого регіонального продукту.

7. В роботі запропоновано механізм формування регіонального лісопромислового холдингу, який передбачає шість етапів: оцінку привабливості економіки регіону та складових його економічного розвитку, визначення цілей і оцінювання доцільності створення лісопромислового холдингу в регіоні, аналіз очікуваних результатів діяльності регіонального холдингу, розроблення стратегії і програми дій, методичних рекомендацій щодо створення холдингу, реалізацію програми дій щодо його формування, розроблення заходів, спрямованих на контроль регіонального лісопромислового холдингу і оцінку його ефективності.

8. Ефективність управління лісопромисловим холдингом підвищується завдяки застосуванню системи контролінгу на трьох рівнях. На першому рівні контролінг становить центральну підсистему системи управління холдингом, яка координує діяльність усіх функціональних управлінських одиниць та здійснює інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень. На другому рівні (лісопромисловий комплекс) функція контролінгу передбачає координацію (через консультування та інформування) роботи підприємств ЛПК. Третій рівень контролінгу (регіональний) передбачає інформаційно-аналітичний супровід органів регіональної влади з питань управління економічними системами, формування стратегічних цілей і завдань розвитку ЛПК, індикативне планування і прогнозування соціально-економічного розвитку регіону та ін.

9. Встановлено, що асоціація з ЄС надає певні переваги (відкритість європейських ринків для вітчизняної продукції у сфері ЛПК, можливість використання сучасних технологій та ін.), але водночас зумовлює певні ризики функціонування ІС (жорсткі критерії щодо якості продукції, високий рівень конкуренції та ін.). Визначено стратегічні напрями розвитку ІС у лісопромисловому комплексі регіону в розрізі окремих видів діяльності (лісозаготівля, лісопереробка, виробництво продукції з деревини).

Отже, лісопромисловий холдинг є фактором стійкого розвитку регіональної економіки, джерелом внутрішнього самофінансування для інтегрованих підприємств. Напрямами подальших розвідок вбачаємо дослідження впливу інтеграційних процесів не тільки на поточні економічні показники ЛПК, але і на соціально-економічний потенціал комплексу (конкурентоздатність, можливість експансії на зовнішні ринки та ін.), який є передумовою його ефективного розвитку в майбутньому.

Список опублікованих праць за темою дисертації

1. Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Повідайчик, М.М., Кубіній, В.В., Попович, В.В. & Максимчук Я.С. (2013). Стохастичне моделювання впливу інноваційної активності на економічний розвиток. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. Серія Економіка*, 3 (44), 166-177. (0,64 д.а.). *Особистий внесок – виявлено*

фактори інноваційної діяльності підприємств, які здійснюють вплив на цільовий показник ВВП. (0,14 д.а.).

2. Повідайчик, М.М., Ярема, В.І. & Шулла, Р.С. (2014). Аналіз альтернативних стратегій поведінки підприємств лісопильної галузі на ринку сировини та ринку продукції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*, 1(42), 21-26. (0,32 д.а.). *Особистий внесок – обґрунтовано вплив альтернативних стратегій на економічні показники діяльності підприємств лісопильної галузі.* (0,1 д.а.).
3. Повідайчик, М.М., Шулла, Р.С. & Повідайчик, М.М. (2015). Особливості планування технологічних затрат та маржинального прибутку на підприємствах лісопильної галузі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*, 1(45), 148-151. (0,22 д.а.). *Особистий внесок – виявлено і обґрунтовано фактори технологічних затрат підприємств лісопильної галузі* (0,12 д.а.).
4. Попик, М.М.¹ (2017). Вітчизняний і зарубіжний досвід інтеграційних процесів у промисловості. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Економіка і менеджмент*, 25. 12-15. (0,22 д.а.).
5. Попик, М.М. (2017). Контролінг як інструмент інформаційного забезпечення системи менеджменту. *Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання*, 15, 294-298. (0,27 д.а.). – Взято з <http://global-national.in.ua/issue-15-2017/23-vipusk-15-lyutij-2017-r/2778-popik-m-m-kontroling-yak-instrument-informatsijnogo-zabezpechennya-sistemi-menedzhmentu>.

2. Статті у фахових виданнях, що індексуються міжнародними наукометричними базами, іноземних виданнях:

6. Попик, М.М., Шулла, Р.С. & Повідайчик, М.М. (2016). Використання моделей цілочислового лінійного програмування як інструменту оптимізації витрат і фінансових результатів в умовах багатоваріантності та комплексності технологічного процесу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*, 1(47), 371-379. (0,48 д.а.). (Міжнародна індексація видання: Index Copernicus). *Особистий внесок – обґрунтовано поняття багатоваріантності технологічного процесу промислового підприємства.* (0,23 д.а.).
7. Попик, М.М. (2017). Теоретичні засади інтеграційних процесів у лісопромисловому комплексі. *Інтелект XXI*, 3, 50-56. (0,32 д.а.) (Міжнародна індексація видання: Index Copernicus).
8. Попик М.М. & Пітюлич М.М. (2017). Холдингові структури як фактор розвитку регіонального лісопромислового комплексу. *Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва»*, 3(18), 55-60. (0,32 д.а.) (Міжнародна індексація видання: Index Copernicus). *Особистий внесок – обґрунтовано вплив формування холдингових структур на економічні показники діяльності регіонального лісопромислового комплексу.* (0,21 д.а.).

¹ Прізвище змінено у зв'язку з одруженням (Свідоцтво про шлюб Серія І-ФМ №135470)

9. Popyk, M.M. (2017). Metodological approaches to assessing the efficiency of the functioning of timber industry complex. *Virtus. Scientific Journal*, 12, 251-253. (Міжнародна індексація видання: Cite Factor, Scientific Indexing Services, International Innovative Journal Impact Factor). (0,16 д.а.).
10. Попик, М.М., Пітюлич, М.М. & Чакій, О.І. (2018) Вплив економічної стійкості лісопромислового холдингу на розвиток економіки регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 1(129), 67-72. (0,27 д.а.). (Міжнародна індексація видання: Index Copernicus). *Особистий внесок – обґрунтовано поняття економічної стійкості лісопромислового холдингу*. (0,12 д.а.).

3. Опубліковані праці апробаційного характеру та інші публікації, що додатково відображають зміст дисертаційної роботи:

11. Повідайчик, М.М. & Ярема, В.І. (2012). *Деякі підходи до кластеризації соціально-економічних об'єктів*. Теорія прийняття рішень. Матеріали міжнар. школи-семінару (Ужгород, 1-6 жовтня 2012 р.), Ужгород, 206-207. (0,1 д.а.). *Особистий внесок – проаналізовано зарубіжний досвід кластеризації соціально-економічних об'єктів*. (0,07 д.а.).
12. Повідайчик, М.М., Шулла, Р.С. & Повідайчик, М.М. (2014). *Моделювання розкрою сировини при розробці виробничої програми лісопильного підприємства*. Інформатика та системні науки. Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 13-15 березня 2014 р.), Полтава, 248-251. (0,22 д.а.). *Особистий внесок – уточнено поняття виробничої програми з урахуванням специфіки підприємств лісопильної галузі*. (0,13 д.а.).
13. Повідайчик, М.М., Шулла, Р.С. & Повідайчик, М.М. (2015). *Особливості формування маржинальної собівартості продукції та маржинального прибутку на підприємствах лісопильного виробництва*. Вдосконалення механізмів активізації економічних процесів та формування конкурентоспроможності національної економіки, регіону, підприємства в умовах глобалізації. Матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-експозиційної та вербально-демонстраційної конф. (Ужгород, 20-24 квітня 2015 р.), Ужгород, 133-136. (0,22 д.а.). *Особистий внесок – здійснено класифікацію статей маржинальних витрат підприємств лісопильної галузі*. (0,14 д.а.).
14. Попик, М.М. & Шулла, Р.С. (2015). Директ-костинг як інструмент контролінгу в інформаційно-аналітичному забезпеченні управління прибутком промислового підприємства. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*, 4, 224-230. Харків, ХНАДУ. (0,37 д.а.). *Особистий внесок – проаналізовано альтернативні підходи до формування показників собівартості продукції промислових підприємств*. (0,22 д.а.).
15. Попик, М.М. & Шулла, Р.С. (2015). Порівняльний аналіз сучасних концепцій контролінгу: зарубіжний досвід і можливість його адаптації у вітчизняній науці і практиці. *Західноукраїнський науковий вісник*, 3, 6-13. (0,43 д.а.). *Особистий внесок – проаналізовано зарубіжний досвід впровадження контролінгу на промислових підприємствах*. (0,32 д.а.).
16. Попик, М.М. (2016). *Сутність і концептуальні основи контролінгу на підприємстві*. Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та

- перспективи. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.), Ужгород, 123-126. (0,22 д.а.).
17. Попик, М.М. (2016). *Еволюційні аспекти розвитку контролінгу*. Регіональні проблеми розвитку територіальних систем: теорія, практика, перспективи. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 15-16 квітня 2016 р.), Ужгород, 126-129. (0,22 д.а.).
18. Попик, М.М. & Ярема, В.І. (2016). *Контролінг у системі прийняття рішень*. Теорія прийняття рішень. Матеріали міжнар. школи-семінару (Ужгород, 26 вересня – 1 жовтня 2016 р.), Ужгород, 276. (0,05 д.а.). *Особистий внесок – обґрунтовано вплив контролінгу на ефективність управлінських рішень менеджменту підприємств*. (0,03 д.а.).
19. Попик, М.М. (2016). *Організаційні засади контролінгу на промисловому підприємстві*. Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 21-22 жовтня 2016 р.), Ужгород, 73-75. (0,16 д.а.).
20. Попик, М.М. (2017). *Деякі методологічні аспекти контролінгу бізнес-процесів*. Розвиток економіки країни: можливості, проблеми, перспективи. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 20-21 січня 2017 р.), Запоріжжя, 127-130. (0,22 д.а.).
21. Попик, М.М. (2017). *Ідентифікація і характеристика інструментів контролінгу через призму вирішення проблеми координації системи управління підприємством*. Актуальні проблеми ефективності використання потенціалу економіки країни. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 20-21 січня 2017 р.), Дніпро, 70-73. (0,22 д.а.).
22. Попик, М.М. (2017). *Вертикально інтегровані структури як основа розвитку лісопромислового комплексу регіону*. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Переяслав-Хмельницький, 14 грудня 2017 р.), Переяслав-Хмельницький, 148-150. (0,16 д.а.).
23. Рорук, М.М. & Pityulych, М.М. (2018). *The essence of the concept of «integration processes» in the timber industry complex of the region*. Інновації в управлінні соціально-економічним розвитком. Матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (Харків, 5 березня 2018 р.), Харків, 432-435. (0,22 д.а.). Взято з: http://mmgh.kname.edu.ua/images/Zbirnik_tez_konf_stal_rozv_2018.pdf. *Особистий внесок – виявлено інноваційні чинники, які впливають на соціально-економічний розвиток регіону*. (0,15 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Попик М.М. Формування інтеграційних структур у лісопромисловому комплексі регіону. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород, 2018.

У дисертаційній роботі узагальнено науково-теоретичні, методичні і прикладні засади формування інтеграційних структур у лісопромисловому комплексі регіону. Обґрунтовано, що реструктуризація суб'єктів лісопромислового комплексу є одним із визначальних напрямів його реформування. Досліджено типи інтеграції лісопромислових підприємств та обґрунтовано доцільність створення вертикально інтегрованої структури холдингового типу. Розроблено методичний підхід до оцінки ефективності формування інтеграційних структур, який базується на теорії трансакційних витрат і запропоновано механізм формування холдингу у лісопромисловому комплексі. Подано практичні рекомендації з удосконалення системи управління інтеграційними структурами на засадах контролінгу та визначено стратегічні напрями їхнього розвитку.

Ключові слова: лісопромисловий комплекс, інтеграція, інтеграційні структури, холдинг, трансакційні витрати.

SUMMARY

Рорук М. М. Formation of Integration Structures in the Timber Industry Complex of the Region. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of the Candidate of Economic Sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 08.00.05 – Development of Productive Forces and Regional Economy. The State Higher Education Establishment «Uzhhorod National University», Ministry of Education and Science of Ukraine, Uzhhorod, 2018.

In the dissertation work the scientific-theoretical, methodical and applied principles of formation of integration structures in the timber industry complex of the region are generalized.

It is substantiated that restructuring of the subjects of the timber industry complex is one of the defining directions of its reformation. This process is due to the presence of several problems related to deep structural and industrial disproportions (a significant fragmentation of the individual sectors of the complex and, accordingly, the lack of possibility to use the scale effect of production, inconsistency of production capacities of adjacent technological stages, etc.), the need for transition to the new markets, to the corporate management, etc.

One of the ways of reforming the regional timber industry complex is to create an integration structure of the holding type. Timber industry holding is a complex system with a single control center (parent company) and a closed process of timber production, which unites enterprises (subsidiaries) that consistently participate in harvesting, processing, production and sale of finished wood products at different stages of a single technological cycle, so they are interconnected by material, financial and information flows.

Analysis of the current state of functioning of the timber industry complex in the Transcarpathian region suggests a positive dynamic of the main indicators of its activity. At the same time, the complex as a whole and its sectors, in particular, are characterized by the high fragmentation, which does not allow to fully using the existing economic potential. In such conditions, the creation of vertical integration structures at the regional level allows to realize benefits, which are manifested

through reduced costs due to the scale effect of production, the reduction of transaction costs in the market exchange process, the availability of sufficient resources for effective policy in the field of innovation and development, etc.

The methodological approach to the evaluation of the effectiveness of formation of integration structures for decision-makers, based on the theory of transaction costs is developed. At the same time, at the micro-level, this approach allows the management of an individual enterprise to make optimal managerial decisions on the feasibility of integration and to predict the economic effect of the integration of enterprises into the holding structure, based on the assessment of the level of technological and transaction costs. At the meso level the developed methodological approach provides an opportunity to assess the impact of the formation of the integration structure on the economic indicators of net and gross value added, based on the structuring of transaction costs for constituent elements of value added and intermediate consumption.

The mechanism of the formation of the regional timber industry holding is proposed. It involves six stages: the estimation of the attractiveness of the economy of the region and its components of economic development, the definition of goals and assessment of the expediency of the formation of the timber industry holding for the region, the analysis of the expected results of the regional holding, the development of strategy and methodological recommendations for the creation of the holding, the realization of the action plan for its formation, the development of measures aimed at control of the regional timber industry holding.

The effectiveness of management of timber industry holding increases using the system of controlling at three levels. At the first level, controlling is a central subsystem of the system of management of the holding, which coordinates the activities of all functional management units and provides information support for making managerial decisions. At the second level (timber industry complex), the controlling function involves coordination (through advising and informing) the work of the complex enterprises. Third level of controlling (regional) implies information-analytical support of regional authorities on issues of management of economic systems, formation of strategic goals and tasks of development of the complex, indicative planning and forecasting of socio-economic development of the region, etc.

It has been established that the association with the European Union offers certain advantages for the timber industry complex (opening of European markets for domestic forest products, an opportunity to use modern technologies, etc.) but also defines the risks of functioning of integration structures (strict criteria for product quality, high level of competition). The strategic directions of development of integration structures in the regional timber industry complex are determined in the context of certain types of activities (logging, timber processing, production of wood products, etc.).

Key words: timber industry complex, integration, integration structures, holding, transaction costs.

Підписано до друку 15.09.2018. Формат 60x84/16.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Віддруковано на різнографі.

Видавництво УжНУ «Говерла»
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців
виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року